

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.02.1967, sp. zn. 5 Tz 5/67, ECLI:CZ:NS:1967:5.TZ.5.1967.1

Číslo: 30/1967

Právní věta: Ke zjišťování skutečného stavu věci (§ 2 odst. 5 tr. ř.) a hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. č.) u trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 21.02.1967

Spisová značka: 5 Tz 5/67

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Neoprávněné podnikání, Zjištění skutečného stavu věci

Předpisy: 140/1961 Sb. § 118 odst. 1 141/1961 Sb. § 2 odst. 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 30/1967 sb. rozh.

Ke zjišťování skutečného stavu věci (§ 2 odst. 5 tr. ř.) a hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. č.) u trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 1967 – [5 Tz 5/67](#).)

Okresní prokurátor v R. podal na obviněné A a B obžalobu pro trestný čin nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. Podle této obžaloby se obvinění uvedeného trestného činu měli dopustit tím, že oba společně od r. 1963 do konce r. 1965 v osadě P. provozovali bez oprávnění zahradnickou živnost tím, že pěstovali zeleninu, jahody, květiny, vyráběli věnce, kytičky a košíčky a tyto výrobky prodávali a tím získali neoprávněně nejméně 17 000,- Kčs.

Okresní soud v R. při hlavním líčení konaném dne 24. 3. 1966 vyloučil usnesením řízení proti obviněné B k samostatnému projednání vzhledem k tomu, že vznikly pochybnosti o jejím duševním stavu. Obviněného A pak rozsudkem ze dne 24. 3. 1966 sp. zn. 2 T 36/66 uznal vinným trestným činem nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. a odsoudil ho k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon podle § 58 odst. 1 písm. a), § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložil na zkušební dobu dvou roků, dále k trestu peněžitému ve výši 1000,- Kčs a pro případ, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen, uložil mu náhradní trest odnětí svobody v trvání jednoho měsíce.

Odvolání obviněného proti tomuto rozsudku bylo usnesením krajského soudu v H. ze dne 28. 4. 1966 sp. zn. 2 To 153/66 zamítnuto jako odvolání podané osobou, která se odvolání výslovně vzdala.

Odsuzující rozsudek okresního soudu v R. nabyl právní moci dne 14. dubna 1966.

Rozsudkem téhož soudu ze dne 13. 4. 1966 sp. zn. 2 T 48/66 byla obviněná B uznána vinnou spolupachatelstvím k trestnému činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. a odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 písm. a), § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu dvou roků a podle § 53 odst. 1 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 500,- Kčs a pro případ, že výkon tohoto trestu byl zmařen, byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání jednoho měsíce. Rozsudek nabyl právní moci dne 21. 5. 1966, neboť proti němu odvolání nebylo podáno.

Podle skutkových zjištění soudu se obviněný A uvedeného trestného činu dopustil tím, že od r. 1963 do r. 1965 včetně společně se svou manželkou B v osadě P. provozoval bez oprávnění zahradnickou živnost tím, že pěstoval zeleninu, jahody, květiny, vyráběl věnce, kytičky a košíčky a tyto výrobky prodával a tím získal neoprávněně nejméně 17 000,- Kčs.

Obviněná B se podle skutkových zjištění soudu dopustila spolupachatelství k trestnému činu nedovoleného podnikání tím, že od r. 1955 do r. 1965 včetně společně se svým manželem, provozovala bez oprávnění zahradnickou živnost tím, že pěstovala zeleninu, jahody, květiny, vyráběla věnce, kytičky a košíčky a tyto výrobky prodávala a tím získala neoprávněně nejméně 17 000,- Kčs.

Ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu proti oběma pravomocným rozsudkům Nejvyšší soud zrušil oba rozsudky okresního soudu a tomuto soudu přikázal, aby trestní věci obviněných znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Okresní soud nepostupoval podle § 2 odst. 5 tr. ř., neboť závěry o vině obviněných učinil na podkladě nedostatečně zjištěného skutkového stavu a na podkladě nesprávného hodnocení důkazů.

Trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák. se dopustí pachatel, který neoprávněně provozuje ve větším rozsahu soukromé výrobní nebo jiné výtěžné podnikání. Jde tedy o úmyslný trestný čin, v němž má být pachateli jak po objektivní, tak i subjektivní stránce prokázáno, že jednal neoprávněně a ve větším rozsahu.

Výsledky provedeného dokazování bylo u obou obviněných bezpečně zjištěno pouze to, že na přiděleném záhudenku od JZD ve výměře 0,48 ha a na vlastní zahradě pěstovali zeleninu, jahody, květiny, zeleninovou sadbu a tyto produkty poté prodávali přímo spotřebitelům. Vedle toho nakupovali v prodejnách a od některých osob umělé květiny, statici, drát, papír apod. a z těchto předmětů vyráběli kytice, věnce a košíčky a tyto věci prodávali spotřebitelům před svátkem „dušiček“. Tuto činnost prováděli od r. 1963 do konce r. 1965. Vypěstované zemědělské produkty prodávali obvinění spotřebitelům jednak tím způsobem, že je dováželi a prodávali na trhu v R. a okolních obcích, jednak spotřebitelé přímo docházeli k obviněným a zemědělské produkty a výrobky pro ozdoby hrobů od obviněných přímo kupovali. V r. 1964 podal obviněný žádost na MNV v J. o povolení zahradnické živnosti. Od MNV dostal zprávu, že jeho žádost byla postoupena průmyslovému odboru ONV v R. k vyjádření. Zároveň byl upozorněn, že tyto služby nelze povolit a bylo mu doporučeno, aby je zajišťoval přes JZD, což však obviněný neučinil a pokračoval ve své činnosti dále. Z výpovědi svědka K lze zjistit, že v r. 1964 byla obviněnému vyměřena daň z provozu zahradnictví z příjmu 5000,- Kčs a v r. 1965 podal obviněný přiznání k dani z příjmů obyvatelstva z částky 9000,- Kčs.

Činnost obviněného a jeho manželky po celou dobu byla Místnímu národnímu výboru v J. známa.

Obviněný A byl v r. 1962 uvolněn z členství v JZD ze zdravotních důvodů do průmyslu. Pracoval jako dělník, naposledy od března 1964 jako závozník ČSAD. Podle zprávy zaměstnavatele měl dobrou pracovní morálku, neměl absence, v kolektivu byl oblíben. Obviněná B zčásti pracovala jako členka JZD v rostlinné výrobě, většinu času však věnovala pracím na svém záhumenku.

Oba obvinění doznali, že od r. 1963 do konce r. 1965 se zabývali činností uvedenou v obžalobě. Obviněný A uvedl, že v době, kdy pracoval jako člen JZD, prováděl zahradnické práce po určitou dobu i pro JZD, protože si však málo vydělal a též proto, že JZD nechtělo do zahradnictví investovat žádné prostředky a uvolnit dalšího člena JZD pro tyto práce, přestal pro JZD tyto práce provádět a odešel do průmyslu. Ve volném čase vedle svého zaměstnání se věnoval pracím na záhumenku a prodeji vypěstované zeleniny, ovoce a sezónně před „dušičkami“ společně s manželkou vyráběli věnce, kytice, košíčky a jiné ozdoby na hroby, které jeho manželka prodávala přímo spotřebitelům. Hájil se tím, že pokud s manželkou pěstovali zeleninu a ovoce a tyto produkty prodávali přímo spotřebitelům, nespatořoval ve své činnosti žádné protiprávní jednání, neboť měl za to, že si na záhumenku může pěstovat co chce a vypěstované produkty prodávat. Připustil, že pouze výrobu ozdob na hroby považoval za nedovolenou a proto také žádal o povolení k provozu zahradnické živnosti, které mu však do skončení trestního řízení vydáno nebylo. Obviněná B se hájila tím, že zahradnické práce na záhumenku prováděla proto, že potřebovali peníze na opravu domku, nespatořovala v tom nic špatného, protože z dosaženého příjmu platili daně, práce a prodej prováděli veřejně s vědomím místního národního výboru a pro občany to byly služby, které nemohly být v místě přímo zajištěny. Obhajoba obviněných nebyla vyvrácena.

Základním nedostatkem postupu orgánů činných v trestním řízení bylo, že se nezabývaly rozhodující otázkou, kterými předpisy byla činnost obviněných zakázána a která činnost obviněných měla vztah k nedovolenému podnikání. Z obsahu trestních spisů vyplývá, že obvinění měli k dispozici záhumenek o výměře 0,48 ha a vlastní zahradu. Z hlediska vyhlášky Ústřední správy nákupu zemědělských výrobků ze dne 29. 6. 1963 o nákupu zemědělských výrobků od drobných uživatelů zemědělské půdy a o prodeji přebytků zemědělských výrobků č. 47/1963 Sb. je třeba oba obviněné považovat jako uživatele zemědělské půdy na 0,30 ha. Z ustanovení § 1 citované vyhlášky vyplývá, že těmto uživatelům zemědělské půdy stanoví místní národní výbor v dohodě se zemědělským nákupním závodem a po projednání s místním jednotným zemědělským družstvem a s uživatelem půdy dodávkové úkoly zemědělských výrobků podle charakteru jejich výroby, přičemž přihlédnout k potřebě uživatelů půdy pro samozásobení a k jeho sociálním a zdravotním podmínkám. Pokud tyto dodávky uživatelé zemědělské půdy mají splněny, mohou podle § 3 a § 4 citované vyhlášky prodávat své zemědělské přebytky vyrobené na tuto dodávky buď spotřebním družstvem nebo přímo spotřebitelům.

V trestním řízení nebylo vůbec zjišťováno, jaké smluvní úkoly měli obvinění stanoveny v jednotlivých letech a jak je plnili, takže nebyla objasněna základní otázka, zda obvinění mohli vypěstované produkty (zeleninu, jahody, zeleninovou sadbu) přímo spotřebitelům prodávat. Pokud jde o tyto produkty, jde zásadně o zemědělskou výrobní činnost, která s otázkou živnostenského podnikání nemá nic společného. Okresní soud nesprávně jednání obviněných, pokud pěstovali ovoce a zeleninu a vypěstované zemědělské produkty prodávali, považoval za nedovolené podnikání, neboť obviněným žádný předpis nezakazoval, že by jako uživatelé zemědělské půdy nad 0,30 ha nesměli tyto výrobky pěstovat. Pokud jde o jejich prodej přímo spotřebitelům, mohli po splnění dodávkové povinnosti tyto výrobky spotřebitelům prodávat, neboť jim to citovaná vyhláška dovozovala.

Dalšího pochybení se okresní soud dopustil tím, že zahrnul do výtěžku prodeje všechny tržby docílené obviněnými v žalovaném období. Podle rozsudků okresního soudu měli obvinění získat z provozování zahradnické živnosti v r. 1963 4000,- Kčs, v r. 1964 asi 6000,- Kčs a v r. 1965 10 800,-

Kčs, včetně tržby za jahody, kterých v r. 1965 prodali ze záhumenku asi 459 kg v hodnotě 4000,- Kčs.

Okresní soud přehlédl, že k pěstování zeleniny a ovoce obvinění jako uživatelé zemědělské půdy žádné povolení nepotřebovali. I kdyby došetřením bylo zjištěno, že dodávkové povinnosti ze smluvních úkolů nesplnili a přesto tyto smluvní produkty prodali přímo spotřebitelům, nešlo by o jednání, kterým by objektivně naplnili znaky trestného činu nedovoleného podnikání, ale o jiné protiprávní jednání, které by za předpokladu, že by šlo o nesplnění úkolů hospodářského plánu ve větším rozsahu z provozu soukromého hospodářství, mohlo naplňovat znaky trestného činu neplnění úkolu při provozu soukromého hospodářství podle § 119 tr. zák., případně přestupek na úseku zemědělství podle § 7 písm. a) zák. č. 60/1961 Sb. Povinností soudu bylo proto zjistit, jaké výtěžky (čistý zisk) měli obvinění z prodeje zemědělských produktů a zjištěnou částku od dosaženého zisku odečíst, neboť zisk z prodeje zemědělských produktů neměl k nedovolenému podnikání žádný vztah.

Obvinění však na druhé straně potřebovali povolení k výrobě věnců, kytic a košíčků. Bylo bezpečně zjištěno, že se obvinění touto činností zabývali sezónně každým rokem před svátkem „dušiček“ a z této činnosti měli také tržbu. Kolik přesně touto činností získali a v jakém rozsahu jí prováděli, nebylo však v trestním řízení bezpečně zjištěno, přestože po objektivní stránce pro zjištění, zda obvinění prováděli nedovolené podnikání ve větším rozsahu, bylo objasnění této skutečnosti rozhodující. Po subjektivní stránce obviněný sice v přípravném řízení doznal, že si byl vědom toho, že pro tuto činnost potřebuje povolení MNV, které však neměl, hájil se ale tím, že v září 1964 požádal předsedu MNV o povolení provozování zahradnické živnosti a že mu bylo tímto svědkem doporučeno, aby podal za rok 1964 přiznání daně z příjmů obyvatelstva, což také obviněný učinil. V této souvislosti měl být podrobně vyslechnut jako svědek předseda MNV k tomu, jaký byl výsledek jednání obviněného s MNV, zda obviněnému a jakým způsobem byla tato činnost ze strany MNV zakázána, zda již při tomto jednání bylo obviněnému a kým sděleno, že mu provozování zahradnické živnosti povoleno nebude. O činnosti obviněných totiž místní národní výbor věděl a bylo proto třeba zjistit, jaké opatření k jejímu zamezení učinil, případně proč byla tato výrobní činnost obviněných trpěna. Oba obvinění totiž shodně uvedli, že nepovažovali svoje jednání za společensky nebezpečné proto, že o jejich činnosti MNV věděl, z výtěžků platili daně a proto se domnívali, že jejich jednání není trestné. Přijímání daní příslušným orgánem neznamená, že jde o činnost provozovanou oprávněně, je však třeba z hledisek subjektivní stránky trestného činu bezpečně zjistit, zda obvinění si byli vědomi neoprávněnosti své činnosti. Daný stav nevylučuje, že obvinění si protiprávnosti svého jednání nebyli vědomi.

Další povinností okresního soudu bylo přesně zjistit, jaký čistý zisk obvinění z této činnosti měli. Toto zjištění bylo důležité především pro posouzení stupně nebezpečnosti činu pro společnost, zejména z toho hlediska, zda zisk, který obvinění z výroby věnců, kytic a košíčků dosáhli, odpovídal množství a kvalitě práce, kterou na zhotovení těchto předmětů potřeby vynaložili. Z hlediska zjištění stupně nebezpečnosti činu pro společnost pak měl soud přihlídnout i k té skutečnosti, že obvinění tuto činnost nevykonávali soustavně, ale jen sezónně, vedle svého zaměstnání, a zkoumat, zda výroba a prodej těchto ozdob vzhledem k místním podmínkám měly kladný nebo záporný vliv na uspokojování potřeb místního obyvatelstva. V době rozhodování soudu platily již totiž zásady pro poskytování některých služeb a oprav občanů na základě povolení národního výboru schválené usnesením vlády ze dne 3. března 1965 č. 20/1965 Sb., které v zájmu lepšího uspokojování a rozšíření drobných služeb obyvatelstvu podstatně rozšiřují možnost mimo jiné i drobné doplňkové výroby z místních zdrojů surovin pro místní potřebu v místech, kde poskytování služeb podle potřeb obyvatelstva nemůže účelně a hospodárně zajistit socialistická organizace. Dosažený prospěch ve formě zisku, potřebný pro zjištění stupně nebezpečnosti spáchaného činu pro společnost, měl pak být ze zjištěného rozsahu nedovoleného podnikání též vyčíslen jako čistý zisk po odečtení výrobních nákladů za práci a nákladů spojených s prodejem vyrobeného zboží. Jedině tak mohlo být zjištěno, zda dosažený zisk znamenal pro obviněné takové finanční nadlepení, které neodpovídalo množství

vynaložené práce a jakosti vyrobených předmětů. Nebyla totiž vyvrácena ani tak obhajoba obviněného, že za výrobních podmínek, za jakých výrobu ozdob na hroby prováděli a výrobky prodávali, jim přinášelo každým rokem jen malé finanční nadlepení, protože materiál museli zakupovat za maloobchodní ceny v obchodech a šlo výlučně o ruční výrobu.

Okresní soud neměl proto pro bezpečné zjištění skutečného stavu věci dostatek spolehlivých důkazů. Důkazy, které provedl, pak nesprávně zhodnotil svým rozhodnutím, kterým oba obvinění uznal vinnými trestným činem nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1 tr. zák., tak porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. v neprospěch obviněných.